

Исходя из вышеизложенного, следует сделать вывод, что источником юридических оснований ответственности государств могут быть только те акты ММПО, которые обладают юридически обязательной силой и приняты в строгом соответствии с их учредительными документами. Рекомендательные акты, либо акты ММПО, которые противоречат её уставу, изданные с превышением предоставленных ей полномочий, не могут быть источником юридических оснований ответственности государств.

О. А. Курганникова¹

СПЕЦИФІКА ІНСТИТУЦІЙНОГО СТАТУСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ З ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОСУДДЯ (СЕРЕЈ)

Інституційна система Ради Європи (далі – РЄ) зазнає суттєвих змін, що мають забезпечувати її адаптацію до ускладнення завдань, що постають перед нею. Такі зміни мають різний характер за змістом та різну обумовленість. Прикладом може бути «реагування» на розширення РЄ на початку 90-х років, коли членства в цій організації набули пострадянські та постсоціалістичні країни. РЄ стала важливим чинником проведення реформ в цих країнах, забезпечуючи імплементацію базових стандартів демократичного суспільства, що відповідає її статутним завданням. [1] Особливе значення мала участь нових членів РЄ у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) та відповідному контрольному механізмі. Однак, вже в середині 90-х років стала очевидною невідповідність між характером та обсягом нових завдань Ради Європи та існуючими інституційними можливостями цієї міжнародної організації. Саме цим, зокрема, пояснюються такі важливі події як реформування процедур Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) та інших контрольних та моніторингових органів РЄ. Створення Європейської Комісії з ефективності правосуддя (далі – СЕРЕЈ, що є загальноживаною аббревіатурою французької назви) має розглядатись саме у цьому контексті.

---

¹ Аспірант кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СЕРЕЈ була створена в 2002 році відповідно до Резолюції Комітету Міністрів (2002)12 «Про створення Європейської комісії з ефективності правосуддя (СЕРЕЈ)» (додатком до якої були Статут та релевантні акти РЄ). [1] Фактично свою діяльність СЕРЕЈ розпочала вже наступного року . Вплив на проведення реформ судової системи в постсоціалістичних країнах став лише одним з результатів, оскільки завдання було ширше і стосувалось всіх країн – членів Ради Європи.

Резолюція містила чітку вказівку на правовий статус СЕРЕЈ: а) вона не могла виконувати контрольні та моніторингові функції щодо регіональних договорів у сфері захисту прав людини, хоча і була предметно пов'язана з імплементацією ЄКПЛ ;б) маючи організаційну автономність у якості самостійного консультативного органу РЄ , СЕРЕЈ була зобов'язана координувати свою діяльність з іншими аналогічними органами (перш за все, Європейським Комітетом правового співробітництва); в) Комітет Міністрів РЄ визнавався органом, що визначав статус та контролював діяльність СЕРЕЈ; г) організаційна автономність створювала можливість гнучкого реагування на актуальні проблеми шляхом створення «тематичних робочих груп» та міжінституційної взаємодії.

Ці ознаки відрізняють СЕРЕЈ від інших органів європейської системи захисту прав людини. Ключова відмінність стосується неможливості виконання контрольних функцій. Водночас, відмінність від інших консультативних органів (наприклад, Венеціанська комісія, Консультативна рада європейських суддів, Консультативна рада європейських прокурорів, тощо) мала дві ознаки: а) спосіб утворення (Актом Комітету Міністрів РЄ чи на підставі часткових угод) ; б) предметна та функціональна характеристика.

Статус та функції СЕРЕЈ мають тлумачитись з урахуванням того, що метою її створення була необхідність реальної та дієвої національної імплементації стандартів справедливого суду, що вироблені ЄСПЛ на основі тлумачення ст.6 ЄКПЛ. Фактично ж предметна сфера була ширшою , оскільки значення мали також і правові положення, що стосувались ст. 5 та ст. 13 ЄКПЛ.

До таких положень, що визначили функціональний зміст діяльності СЕРЕЈ, належать наступні: а) компетенція судів та організація судової системи мають визначатись законом; б) розгляд справи має керуватись принципом «розумного строку»; б) юридичні та фізичні особи не можуть бути обмежені у доступі до суду; в) кожен має право на розгляд справи на засадах «рівності правових засобів»; за необхідності – отримувати

правову допомогу; г) незалежність суду та суддів є важливою умовою дотримання стандартів справедливого суду ; д) адміністрування судової діяльності має узгоджуватись за своїми цілями та методами із принципами справедливого судового розгляду, маючи своєю метою забезпечення гарантій доступу до суду та ефективність роботи суду.

В установчих актах (Резолюція Кабінету Міністрів, Статут, а з 2014 року – Регламент) було визначено основні операційні завдання та методи їх виконання.

Завданнями СЕРЕJ було визнано наступне. 1) Використовуючи уніфіковані статистичні методи та спеціальні оціночні процедури визначити основні результати діяльності національних судових систем. 2) Забезпечувати постійний діалог стосовно того , як працюють судові системи в Європі, та ідентифікувати проблеми та визначити шляхи їх усунення. 3) Розробити спеціальні інструменти оцінювання, що будуть адаптуватись до існуючих в різних державах національних судових систем та дозволять отримувати інформацію про існуючі проблеми та розробляти програми підвищення ефективності функціонування судів. 4) За запитами окремих держав надавати комплексну підтримку національних програм імплементації міжнародних стандартів захисту прав людини. 5) За потреби – надавати відповідним органам РЄ пропозиції стосовно підготовки нових правових актів чи внесення змін до чинних.

Організаційна структура СЕРЕJ побудована по аналогії з іншими консультативними органами як РЄ так і Європейського Союзу , що забезпечує досить ефективну міжінституційну взаємодію . [3] Основна форма – пленарні сесії за участю всіх учасників, що проводяться не рідше ніж двічі на рік. В міжсесійний період діє Рада з чотирьох осіб, що обираються на пленарних засіданнях. Функції організаційного забезпечення покладено на Генеральний Секретаріат РЄ. Однак, найбільш важливою формою роботи є діяльність тематичних робочих груп (чисельністю до 7 осіб), які власне і забезпечують основні аналітичні та інформаційні продукти СЕРЕJ. [4 p.2]

Для характеристики правового статусу органів РЄ важливе значення має встановлення правової природи їх актів. [5 с.560] Документи , що містять результати діяльності СЕРЕJ , є достатньо специфічними як за змістом та і за формою. Їх належність до актів «м'якого міжнародного права» потребує додаткових обґрунтувань в залежності від конкретної ситуації. Наприклад , СЕРЕJ підготував низку “ керівних правил ” (guidelines): про забезпечення доступності приміщень судів (2014 рік) ;

про роль призначених судом експертів у судовому розгляді в країнах – членах Ради Європи (2014) ; про «тайм-менеджмент» в судах (оновлена редакція , 2014); про покращення імплементації рекомендацій РЄ щодо виконання судових рішень (2009); про судову статистику (2008) та деякі інші. На наш погляд, ці документи СЕРЕЖ є класичними актами «м'якого міжнародного права» , що містять рекомендаційні норми щодо підвищення ефективності функціонування судових систем на національному рівні . Складніше визначити правову природу «звітів» та «експертних висновків», оскільки вони досить часто обмежуються лише викладенням певного емпіричного матеріалу без формулювання рекомендаційних норм.

Поки що зарано робити висновки щодо ефективності діяльності самої СЕРЕЖ. Однак є ознаки того, що вона загалом вдало заповнила певну прогалину у європейській системі захисту прав людини і вносить суттєвий вклад в національну імплементацію стандартів справедливого суду.

Література:

1. Statute of the Council of Europe = Statut du Conseil de l'Europe : London, 5.V.1949 / Council of Europe. – Strasbourg : Council of Europe Publ., 1995. – 32 p.

2. Resolution Res(2002)12 establishing the European Commission for the efficiency of justice (СЕРЕЖ)(Adopted by the Committee of Ministers on 18 September 2002at the 808th meeting of the Ministers' Deputies)Режим доступу[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Res\(2002\)12&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Res(2002)12&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75)

3. Мушак, Н. Б. Міжнародно-правові питання співробітництва та взаємодії правових систем Ради Європи, Європейського союзу та Організації з безпеки і співробітництва у Європі у сфері захисту прав людини / Н. Б. Мушак // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2013. – № 1. – С. 308–311.

4. Johnsen T. The European Commission For The Efficiency of Justice (СЕРЕЖ). Reforming European Justice System/ T. Johnsen // International Journal For Court Administration. – December- 2012. – P. 3–12.

5. Мавроматі, О. Є. Джерела «м'якого права» в системі права Ради Європи / О. Є. Мавроматі // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / Одеська нац. юрид. акад. – Одеса, 2011. – Вип. 62. – С. 557–562.